

Юлія ЗАЯЧУК

dr, Львівський національний університет імені Івана Франка

e-mail: yu_zayachuk@yahoo.com

Сучасна світова динаміка вищої освіти: експертна оцінка ризиків

Ключові слова: вища освіта, реформи вищої освіти, динаміка вищої освіти, інтернаціоналізація, ризики, фундаментальні наукові дослідження, академічна свобода.

Сучасні провідні дослідники вищої освіти P. Altbach¹, J. Knight², B. Clark³, U. Teichler⁴, B. Kehm, H. Schütze⁵, J. Mendivil⁶, аналізуючи сьогоднішні реформи та світові тенденції розвитку вищої освіти, відзначають, що система вищої освіти у світі особливо радикальних змін зазнала в період після Другої світової війни, а в наш час, з його новими комунікаційними технологіями, модернізацією і глобалізацією ринку праці, ці зміни стають все більш визначальними.

У наших дослідженнях ми вже аналізували питання сутності та концептуальної ролі й місця університету в суспільстві у різні історичні періоди⁷,

¹ P. Altbach, *Global trends in higher education: the impact of massification and the global knowledge economy*, 6 Gate Germany Marketing Congress 2013 – Report.

² P. Altbach, J. Knight, *The internationalization of higher education: motivation and realities*, The NEA 2006 Almanac of Higher Education, Washington 2005, pp. 1–10.

³ B. Clark, *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*, Paris and Oxford 1998.

⁴ B. Kehm, U. Teichler, *Research on internationalization in higher education*, “Journal of Studies in International Education” 2007, Vol. 11, № 3/4, pp. 260–273.

⁵ H. Schütze, *University governance reform: the drivers and the driven*, [in:] *University governance and reform: policy, fads, and experience in international perspective*, ed. by H. Schütze, W. Bruneau, G. Grosjean, New York 2012, pp. 3–10.

⁶ J.L. Mendivil, *The new providers of higher education*, “Higher education policy” 2002, Vol. 15, pp. 353–364.

⁷ Ю.Д. Заячук, *Університет і суспільство: історичний вимір та сучасний глобалізований світ*, [в:] *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна* 2017, Вип. 32, с. 21–28.

а також найбільш впливові тенденції та координаційні сили в сфері сучасної вищої освіти, аспекти її глобальних змін та напрями європейської реформи вищої освіти як інструменту європейської інтеграції та глобалізації⁸.

У даному дослідженні ми сфокусуємо свою увагу на оцінці й аналізі сучасних *ризиків* для всіх учасників глобального простору вищої освіти, які виникають в контексті змін теперішньої світової освітньої динаміки.

Широкий спектр питань реформування світової вищої освіти вивчають дослідники з європейських університетів, зокрема, професори U. Teichler, J. Henze, A. Wolter, H. Kuper, J. van Buer, R. von Luede (Німеччина), R. Rinne, Arto Jauhiainen, J. Kallo, Annukka Jauhiainen, A. Laiho, F. Dervin (Фінляндія), з якими автор статті мала можливість обговорювати цю проблематику особисто в контексті власних наукових досліджень, розпочатих в Гумбольдтському університеті (м. Берлін) та Університеті Турку (м. Турку, Фінляндія) за підтримки програми Erasmus. Зважаючи на це, в даному випадку, як метод аналізу ризиків, які виникають в контексті сучасних змін глобальної освітньої динаміки, обрано метод експертних оцінок. Метод експертних оцінок – один із методів науково-технічного прогнозування, котрий ґрунтується на думках експертів – спеціалістів, які займаються дослідженням і розробками у відповідній галузі, і побудові на базі цього адекватної моделі майбутнього розвитку галузі. Метод включає в себе такі етапи: підбір відповідних експертів – професорів названих європейських університетів як кваліфікованих спеціалістів з означеної проблеми; безпосередні інтерв'ю з ними як експертне опитування, здійснене з метою отримання експертних суджень та винесення оцінки відносно поставленого завдання; подальший аналіз і обробку отриманих даних.

В основі методу експертних оцінок закладена суб'єктивна інформація, тобто судження експертів про стан у минулому та перспективи і можливі напрями розвитку світової вищої освіти у майбутньому. Основна ідея цього методу полягає у використанні інтелекту та досвіду людей та їх здатності знаходити рішення поставлених задач.

Щоб розвиватися в сучасних умовах університети повинні водночас конкурувати та співпрацювати, долаючи перешкоди спільними зусиллями. Серед іншого, це обумовило необхідність організовувати роботу на міжнародному рівні.

Сприйняття університету як міжнародної організації зазнало істотних змін протягом останніх десятиліть. Класичні уявлення про університет пов'язані з ідеалом академічної свободи, самостійним пошуком істини в процесі наукового дослідження і поширенням її в процесі навчання, вільним обміном інформацією та мобільністю представників вищої школи.

⁸ Ю.Д. Заячук, *Сучасні "Головні гравці" у сфері вищої освіти: тенденції, роль та стратегії взаємовпливу*, Pedagogika XXIV, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa 2015, с. 147–157.

Сьогодні ж університети є учасниками міжнародної команди з виробництва знань, і для цього, відповідно, потрібні інші форми інституційної підтримки вищого навчального закладу, окрім вільного академічного обміну.

На сьогодні дуже важливою складовою діяльності університетів стала *інтернаціоналізація*. Сучасний етап інтернаціоналізації вищої освіти пов'язаний з фактором глобалізації освіти, і характеризується переходом від *епізодичних міжнародних освітніх контактів* між окремими країнами до змістовної науково-педагогічної кооперації й *всебічного міжнародного стратегічного партнерства*.

Міжнародне стратегічне партнерство включає в себе наявність спільних стратегічних цілей, формування стратегічних альянсів, створення міжнародної мережі вищих навчальних закладів-партнерів, інтеграцію ресурсів, контрактні обов'язки партнерів, взаємне визнання дипломів та проектно-грантова діяльність. Важливою ознакою реалізації стратегічного партнерства є участь університетів в міжнародних освітніх програмах різного типу. До глобальних міжнародних програм, які мають загальноєвропейський і світовий рівень, націлені на створення мереж університетів-партнерів і консорціумів, відносимо, перш за все, програму Erasmus+. Таким чином міжнародне стратегічне партнерство не тільки підвищує конкурентоздатність вищого навчального закладу на ринку науково-освітніх послуг, аде й сприяє всебічному професійно-особистісному розвитку викладача і студента.

За Джейн Найт, яка досліджує питання інтернаціоналізації в деталях, вона означає різноманітну міжнародну діяльність, таку як академічна мобільність студентів і викладачів, міжнародні асоціації, партнерства, проекти, міжнародні академічні програми і дослідницькі ініціативи. Інтернаціоналізація також означає “доставку” освіти в інші країни шляхом нових механізмів, а також запровадження міжнародного виміру в такі функції навчального закладу, як викладання, дослідження й надання послуг⁹.

Університети Європи поняття інтернаціоналізації по-суті трактують як шлях побудови європейської ідентичності. Для характеристики процесу інтернаціоналізації у Європі використовується термін *європеїзація*, яка розглядається як регіональна версія інтернаціоналізації, мобільність учасників освітнього простору та стандартизація навчальних програм і ступенів¹⁰. У цьому розумінні інтернаціоналізація стає фактором глибинних структурних перетворень в європейських вищих навчальних закладах.

Очевидно, що реформування вищої освіти – не ізольована від інших суспільних сфер подія. У сучасний період воно відбувається як шляхом

⁹ J. Knight, *Internationalization remodeled: definition, approaches, and rationales*, “Journal of Studies in International Education” 2004, Vol. 8, № 1, pp. 5–31.

¹⁰ U. Teichler, *The changing debate on internationalization of higher education*, “Higher Education” 2004, Vol. 48, p. 5–26.

регіональної інтеграції освітніх систем різних країн, так і шляхом відповідей на події і сили, зовнішні по відношенню до вищої освіти.

Чинники сучасних змін у вищій освіті умовно можна розділити на дві групи: (i) “зовнішні” сили і чинники змін; (ii) “специфічно університетські” чинники змін¹¹. До зовнішніх щодо університету чинників змін відносимо такі: (i) глобалізація у її різних проявах; (ii) міжнародні університетські рейтинги; (iii) створення концепції університету “світового класу”; (iv) економічні чинники, спричинені глобалізацією, зокрема підготовка кадрів для ринку праці і “розвиток людських ресурсів”; (v) корпоратизація та маркетингова (т.зв. “академічний капіталізм”). До специфічно університетських чинників змін належать: (i) приваблення на навчання міжнародних студентів; (ii) споживацтво, яке, серед іншого, означає, що студенти поведуться на ринку послуг вищої освіти як споживачі освітніх послуг; (iii) зміна традиційної дослідницької парадигми.

У контексті змін, котрі проходить система, відбувається формування ринку послуг вищої освіти, у якому традиційні постачальники освітніх послуг, котрими є громадські (державні, національні) і приватні інституції вищої освіти, і “нові постачальники освіти” конкурують або доповнюють пропозицію один одного. Тож, університети є лише одним з гравців у новому “бізнесі по виробництву знань”¹². До “нових постачальників освіти” належать: корпоративні університети; “віртуальні” університети і on-line курси; системи сертифікації компетентності в області комп’ютерних технологій, медіа-компанії, мережі професійних дослідницьких асоціацій, міжнародні конгломерати і консорціуми. Додамо сюди також видавництва, які розробляють та доставляють навчальні матеріали, іноді в партнерстві з університетами¹³.

Нова світова динаміка вищої освіти, поява нових “постачальників” освітніх послуг на ринку вищої освіти та транскордонні ініціативи *створили як нові можливості, так і “виклики” й ризики для всіх учасників світового освітнього простору.*

У списку ризиків, спричинених змінами і реформами вищої освіти знаходяться виклики щодо: фундаментальних наукових досліджень; академічної професії й академічної свободи викладача і студента; якості вищої освіти та звітності; проблеми інтелектуальної власності; приватної вищої освіти; фінансування; сучасних технологій; управління вищим навчальним закладом¹⁴.

За результатами дослідження, здійсненого шляхом застосування методу експертних оцінок як одного з основних методів науково-технічного прогнозування, розглянемо ці ризики детальніше. Відправною інформацією

¹¹ H. Schütze, op. cit., p. 3–10.

¹² C. Campbel, M. van der Wende, *International initiatives and trends in quality assurance for European higher education. Exploratory trend report*, Helsinki 2000, p. 16.

¹³ J. L. Mendivil, op. cit., p. 354; C. Campbel, M. van der Wende, op. cit., p. 16.

¹⁴ P. Altbach, *Global trends...*

при цьому є думка провідних спеціалістів – професорів європейських університетів, які займаються дослідженням й розробками в галузі вищої освіти.

Ризики щодо фундаментальних наукових досліджень

Університет, у своїй суті та концептуальній суспільній ролі, завжди був і повинен залишатися *місцем фундаментальних наукових досліджень*. Та слід наголосити на “ідеологічній” зміні у трактуванні суті університету: трактування його як “світла знань, що бачить освічена людина перед собою”, в середині ХХ ст. почало змінюватися поняттям “великого бізнесу”, що створює блага для суспільства. Здійснення фундаментальних досліджень потребує автономії учасників освітнього простору. Згідно з образним висловом проф. Ф. Альтбаха, “це вимагає того, щоб науковці могли думати ‘великі думки’, деякі науковці здатні на це, та їм потрібно мати свободу це робити. Тільки за ‘великі думки’ можна отримати Нобелівську премію. За своєю природою, Нобелівська премія не може вийти з контрактів, які університети заключають з промисловими компаніями”¹⁵, а тільки з допитливості та бажання творити нове знання – традиційної дослідницької парадигми¹⁶.

А сьогодні ми стаємо свідками другої академічної революції, яка передбачає об’єднання науки і виробництва в одну систему, і яка сприяла появі концепції *підприємницького університету*¹⁷. Це поняття ввів у науковий обіг професор Каліфорнійського університету Б. Кларк. Він сформулював суть підприємницького університету як головного постачальника кваліфікованого людського капіталу, наукових і технологічних рішень на ринок, та як ключовий елемент інноваційної системи у новій економіці, заснованій на знаннях.

В цьому контексті виникає концептуальне питання, *яким чином захистити фундаментальні наукові дослідження в сучасну епоху звітності та співпраці університету з промисловістю?*

Ризики щодо академічної професії й академічної свободи викладача

У списку ризиків сьогодні опинився і принцип *академічної свободи* університетського викладача.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ H. Schütze, op. cit., p. 6.

¹⁷ B. Clark, op. cit.

Індивідуальний компонент академічної свободи – це свобода вчених робити такі дослідження, які вони хочуть. Можемо констатувати, що цей компонент академічної свободи залишився практично незмінним.

Інституційний компонент академічної свободи – це інституційна автономія професора і професорської спільноти. Цей компонент академічної свободи, на думку університетських професорів, з Болонською реформою змінився – з’явився аспект *оцінки* їх наукової і викладацької роботи. Так, професор Р. Рінне з Університету Турку, говорячи про “тиск” звітів про виконану роботу, зазначив: “У нас з’являється все більше і більше тиску на університетських професорів, які повинні показати, скільки і що зробили”¹⁸. Німецька ж університетська система, базована на Гумбольдтській моделі дослідного університету, традиційно не характеризується таким підходом і досі немає такого “тиску” звітів¹⁹. Звісно, реформування поступово приходить і до цього аспекту німецької освітньої системи.

Ризики щодо академічної свободи студента

В руслі сучасних реформ у вищій освіті також змінюються *і роль студента* в навчальному процесі. Сьогоднішня реальність – це студент як *незалежний учасник* процесу навчання і *споживачі освітніх послуг* на ринку послуг вищої освіти. Щодо питання академічної свободи студента, то слід зазначити, що студентам залишилося не так багато альтернатив для вибору курсів, з’явилося багато обов’язкових курсів. Студенти повинні вивчати визначені модулі – лекції та семінари, тож умови навчання стали більш жорсткими, а терміни навчання – більш чіткими та фіксованими.

А споживацтво частково є наслідком масифікації вищої освіти і зростаючої різноманітності інституцій та програм. Крім того, студенти стають більш самостійними, більш вимогливими й індивідуалістичними. В навчальній аудиторії викладач має реагувати на “споживацькі” очікування студентів такою мірою, яка була немислима раніше²⁰, і перетворитися на того, хто надає освітній сервіс для студента.

Ризики щодо процесу викладання

У списку ризиків та “викликів” для викладача вищої школи бачимо *зміни в процесі викладання*, які можна означити так:

¹⁸ З інтерв’ю з професором Університету Турку (Фінляндія) д-ром Р. Рінне, проведеним автором статті в рамках програми Erasmus.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ H. Schütze, op. cit., p. 6.

- навчальний план – це “закон викладання” (університетські професори повинні викладати не лише дисципліни, що перебувають у руслі їхніх наукових досліджень, а чітко слідувати навчальному плану і пропонувати лекції та семінари у межах певного модуля);
- міжнародні магістерські програми (університетський викладач повинен бути в змозі забезпечити навчальні курси англійською мовою);
- наявність різних категорій студентів, а саме: власні студенти, іноземні студенти, які здобувають ступінь, студенти за обміном та студенти, які навчаються 1-2 семестри і не здобувають ступінь (університетський викладач повинен відповідати різному досвіду та різним цілям студентів).

Ризики щодо якості вищої освіти та визнання отриманих кваліфікацій

В контексті сучасних реформ у галузі вищої освіти у зоні ризику постало питання якості. Перше питання, яке неминуче виникає у споживачів освітніх послуг, – це питання *забезпечення якості освіти*. Студенти та їхні батьки спершу хочуть дізнатись, якою є якість їхньої освіти, а уряди, які витрачають значні суми грошей на вищу освіту, хочуть знати як витрачаються гроші. Забезпечення якості освіти потребує певного балансу між традиційною автономією вищих навчальних закладів та більш широким питанням управління та контролю за діяльністю установи.

Наріжне питання забезпечення якості вищої освіти підкріплюється тим, що проблема взаємовизнання кваліфікацій, отриманих у різних країнах, наразі є великою, а ідея розширення мобільності студента, як це не парадоксально звучить, з впровадженням Болонського процесу ускладнюється, адже навчальні курси, здобуті за кордоном, можуть не визнаватися «домашнім» університетом. Про це зазначили у інтерв'ю професори Гумбольдтського університету Ю. ван Бур²¹ та професор Ю. Хенце²².

Крім того, у багатьох країнах немає регуляторної системи для реєстрації або оцінки постачальників освітніх послуг поза межами країни. Нормативні рамки для забезпечення якості або акредитації, навіть якщо вони існують, зазвичай не застосовуються до постачальників з-за меж національної системи освіти.

На думку проф. Ф. Альтбаха, ризики щодо забезпечення якості вищої освіти є частиною сучасної масифікації – розвитку масової системи вищої освіти в світі. Він відзначає, що у всьому світі спостерігається *зниження*

²¹ З інтерв'ю з професором Гумбольдтського університету (м. Берлін, Німеччина) д-ром Ю. ван Буром, проведеним автором статті в рамках програми Erasmus.

²² З інтерв'ю з професором Гумбольдтського університету (м. Берлін, Німеччина) д-ром Ю. Хенце, проведеним автором статті в рамках програми Erasmus

якості вищої освіти, і саме це – частина масифікації. Це зовсім не означає, що кращі світові університети погіршують свою роботу, насправді вони, ймовірно, покращують її, але це означає, що система вищої освіти в цілому знижується у якості. На його думку, сучасні університети роблять дуже хорошу роботу в плані того, щоб люди мали доступ до вищої освіти, але досить погану роботу в плані того, щоб випустити їх з університету вчасно, з дипломом і зі ступенем²³.

Ризики щодо приватної вищої освіти

Тут йдеться про ризик зростання *приватного сектору вищої освіти* через появу приватних вищих навчальних закладів як “нових постачальників” освітніх послуг на ринку послуг вищої освіти, і збільшення кількості студентів, що обирають приватні інституції вищої освіти. Це теж відносимо до наслідків масифікації вищої освіти. За своїм характером приватний сектор вищої освіти працює “для отримання прибутку”. Це породжує ще одну серйозну проблему – як регулювати приватний сектор для обслуговування суспільних інтересів. *І якою має бути стратегія відносин між державними та приватними університетами у міжнародному вимірі?*

Ризики щодо фінансування вищої освіти

Ідеологічною основою цих викликів є конфлікт між концепцією *університету як суспільного блага* та концепцією *університету як приватного блага*. У деяких європейських країнах університети є суспільним благом, і таким чином держава повинна забезпечувати основні джерела фінансування. Інша справа, коли університети є приватним благом. Тут самі студенти повинні платити за свою вищу освіту. Отже, фінансування – це спосіб характеристики самої *природи* вищої освіти. Тож постає питання: *У який спосіб слід характеризувати природу вищої освіти?*

Ризики щодо сучасних технологій

Ризик полягає в тому, що сучасні освітні технології трансформують вищу освіту. Для цього є багато способів: дистанційна освіта, відкриті університети, “віртуальні” університети, онлайн курси. З одного боку, це також виклик і для академічної професії – у зоні ризику проблема

²³ P. Altbach, *Global trends in higher education: the impact of massification and the global knowledge economy*. 6 Gate Germany Marketing Congress 2013. Report.

інтелектуальної власності. Наше питання: *Як ми повинні спілкуватися в нових технологічних умовах і яким чином збільшувати кількості іноземних студентів?*

Ризики щодо управління вищим навчальним закладом

Список ризиків для всіх учасників світового освітнього простору продовжують сучасні зміни у питанні *освітнього менеджменту та управління вищим навчальним закладом*, які сьогодні стають визначним чинником впливу на розвиток вищої освіти.

Сьогодні від університетів вимагається діяти більш *стратегічно* та ставати *орієнтованими на ринок освітніх послуг і пошук нових джерел доходу*. Йдеться про те, що очікується, що вони досягатимуть більшого з меншими затратами, власне через нові процедури звітності та оцінки, через підвищення ефективності за рахунок внутрішньої раціоналізації – якраз завдяки вдосконаленню менеджменту. Тож, в умовах сучасної, дуже високої, конкурентності на ринку послуг вищої освіти, університети зобов'язані впроваджувати у свою діяльність аспект оцінки якості освіти. Тут слід додати, що оцінка якості викладання, на відміну від оцінки якості дослідження, є цілком новим явищем.

Таким чином зазначимо, що сьогодні відбуваються значні зміни в управлінській структурі – трансформація старої культури державної управлінської моделі у нову менеджерську модель, або, за визначенням професора Гумбольдтського університету А. Волтера, „трансформація “традиційної академічної республіки” в “управлінський університет нового типу””²⁴. Детальну характеристику нових стратегій, які характеризують нову концепцію управління – *т. зв. “нова модель управління”*, ми залишимо для подальших досліджень.

Висновки

Ми живемо в епоху інтернаціоналізації як надважливої складової діяльності університетів, глобальної конкуренції в сфері вищої освіти та всебічного міжнародного стратегічного партнерства. Глобалізація, інтернаціоналізація, регіональна інтеграція, конкурентоспроможність – це фактори сьогодення, які являють собою великий інтерес щодо розуміння і визначення динаміки розвитку вищої освіти у найближчому майбутньому.

²⁴ A. Wolter, *From the academic republic to the managerial University: the implementation of new governance structures in German higher education*, [in:] *The 3rd International Workshop on Reforms of Higher Education in Six Countries*, Tsukuba 2007, pp. 111–132.

Сучасна світова освітня динаміка та глобальні реформи вищої освіти створюють водночас серйозні нові можливості та значні ризики для учасників світового освітнього простору. Як нам з цим працювати? Яка роль Європейського Союзу та Болонського процесу в цьому контексті? Це питання, на які ще маємо дати відповіді. Очевидно, визначальним моментом будь-якої реформи вищої освіти є врахування того факту, які переваги та виклики від неї отримають її учасники на різних рівнях. І як підтримувати баланс між новими можливостями та новими ризиками, що виникають після появи нових учасників на ринку послуг вищої освіти та в результаті нової динаміки вищої освіти. Втім для країн, які прагнуть до економічного і суспільного розвитку, альтернативи реформам очевидно немає і уникнути зазначених перетворень неможливо.

Література

- Altbach P., *Global trends in higher education: the impact of massification and the global knowledge economy*. 6 Gate Germany Marketing Congress 2013. Report.
- Altbach P., Knight J., *The internationalization of higher education: motivation and realities*, [in:] *The NEA 2006 Almanac of Higher Education*, Washington 2005.
- Campbell C. and van der Wende M., *International initiatives and trends in quality assurance for European higher education. Exploratory trend report*, Helsinki 2000.
- Clark B., *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*, IAU and Elsevier Science, Paris and Oxford 1998.
- Kehm B., Teichler U., *Research on internationalization in higher education*, „Journal of Studies in International Education” 2007, Vol. 11, № 3/4.
- Knight J., *Internationalization remodeled: definition, approaches, and rationales*, „Journal of Studies in International Education” 2004, Vol. 8, № 1.
- Mendivil J.L., *The new providers of higher education*, „Higher education policy” 2002, Vol. 15.
- Schütze H., *University governance reform: the drivers and the driven*, [in:] *University governance and reform: policy, fads, and experience in international perspective*, Ed. by Schütze H., Bruneau W., Grosjean G., New York 2012.
- Teichler U., *The changing debate on internationalization of higher education*, „Higher Education” 2004, Vol. 48.
- Wolter A., *From the academic republic to the managerial University: the implementation of new governance structures in German higher education*, [in:]

The 3rd International Workshop on Reforms of Higher Education in Six Countries, Tsukuba 2007.

- З інтерв'ю з професором Університету Турку (Фінляндія) д-ром Р. Рінне, проведеним автором статті в рамках програми Erasmus.
- З інтерв'ю з професором Гумбольдтського університету (м. Берлін, Німеччина) д-ром Ю. Хенце, проведеним автором статті в рамках програми Erasmus.
- З інтерв'ю з професором Гумбольдтського університету (м. Берлін, Німеччина) д-ром Ю. ван Буром, проведеним автором статті в рамках програми Erasmus.
- Заячук Ю.Д., *Університет і суспільство: історичний вимір та сучасний глобалізований світ*, „Вісник Львівського університету. Серія педагогічна” 2017, Вип. 32.
- Заячук Ю.Д., *Сучасні “Головні гравці” у сфері вищої освіти: тенденції, роль та стратегії взаємовпливу*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika” t. XXIV Częstochowa 2015.

References

- Altbach P., *Global trends in higher education: the impact of massification and the global knowledge economy* // 6 Gate Germany Marketing Congress 2013. Report.
- Altbach P., Knight J., *The internationalization of higher education: motivation and realities*, [in:] *The NEA 2006 Almanac of Higher Education*, Washington 2005.
- Campbel C. and van der Wende M., *International initiatives and trends in quality assurance for European higher education. Exploratory trend report*, Helsinki 2000.
- Clark B., *Creating Entrepreneurial Universities: Organizational Pathways of Transformation*, IAU and Elsevier Science, Paris and Oxford 1998.
- Kehm B., Teichler U., *Research on internationalization in higher education*, „Journal of Studies in International Education” 2007, Vol. 11, № 3/4.
- Knight J., *Internationalization remodeled: definition, approaches, and rationales*, „Journal of Studies in International Education” 2004, Vol. 8, № 1.
- Mendivil J.L., *The new providers of higher education*, „Higher education policy” 2002, Vol. 15.
- Schütze H., *University governance reform: the drivers and the driven*, [in:] *University governance and reform: policy, fads, and experience in international perspective*, Ed. by Schütze H., Bruneau W., Grosjean G., New York 2012.

- Teichler U., *The changing debate on internationalization of higher education*, „Higher Education” 2004, Vol. 48.
- Wolter A., *From the academic republic to the managerial University: the implementation of new governance structures in German higher education*, [in:] *The 3rd International Workshop on Reforms of Higher Education in Six Countries*, Tsukuba 2007.
- Z interv’ju z profesorem Uniwersytetu Turku (Finlandia) d-rom R. Rinne, prowadzonym przez profesora Uniwersytetu w Amsterdamie.
- Z interv’ju z profesorem Ghumboldtsjkogho uniwersytetu (m. Berlin, Niemcy) d-rom Ju. Khence, prowadzonym przez profesora Uniwersytetu w Amsterdamie.
- Z interv’ju z profesorem Ghumboldtsjkogho uniwersytetu (m. Berlin, Niemcy) d-rom Ju. van Burom, prowadzonym przez profesora Uniwersytetu w Amsterdamie.
- Zajachuk Ju. D. Uniwersytet i społeczeństwo: historyczny wymiar i współczesny globalizowany świat // *Więcej o Lwowskim uniwersytecie*. Seria pedagogiczna 2017. Vyp. 32.
- Zajachuk Ju. D., *Suchasni “Główni gracze” w sferze wyższej edukacji: tendencje, role i strategii wzajemnego wpływu*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika”, t. XXIV, Częstochowa 2015.

Współczesna globalna dynamika edukacji wyższej – ekspercka ocena ryzyk

Streszczenie

W artykule przeanalizowano obecny stan oświaty wyższej na świecie, akcentując głębokie zmiany zaszłe w ciągu ostatniego półwiecza. Zwrócono w nim uwagę, że uwzględniając zachodzące w społeczeństwie zmiany, w celu rozwoju oświaty wyższej uniwersytety muszą nawiązywać współpracę międzynarodową i rozwijać różne formy działalności międzynarodowej. Autorka rozpatruje termin internacjonalizmu, upatrując w nim ciąg międzynarodowych aktywności, obejmujących np.: mobilność akademicką studentów i nauczycieli, tworzenie sieci międzynarodowych kontaktów, umowy partnerskie i projekty, międzynarodowe programy i inicjatywy badawcze, a także dostarczanie możliwości edukacji w innych krajach poprzez inkluzję wymiaru międzykulturowości, interkulturowości w planach procesów nauczania i uczenia się.

Ponadto zwrócono uwagę, że w ostatnim czasie wzrosło znaczenie zapotrzebowanie na nowych pracowników na rynku oświaty wyższej, a aktywność ponad granicami nadała nową dynamikę wyższej oświaty i otworzyła nowe możliwości, jednocześnie jednak przyniosła wyzwania i ryzyko. Wiele uwagi poświęcono ukazaniu wyzwań i ryzyka w związku z rozwojem oświaty wyższej w skali globalnej. Wymieniono wśród nich: zagrożenia dla badań bazowych, zawodu nauczyciela akademickiego i wolności akademickiej, odpowiedzialność twórców oświaty wyższej, programy kształcenia i kwalifikacje kadry; prywatne szkolnictwo wyższe; finansowanie oświaty wyższej, technologię oraz rolę odpowiedniego zarządzania.

Słowa kluczowe: edukacja wyższa, reformy edukacji wyższej, dynamika edukacji wyższej, umiędzynarodowienie, międzynarodowe partnerstwo strategiczne, ryzyka, badania podstawowe, wolność akademicka.

Current global higher education dynamics: experts' forecasting of risks

Summary

The article presents an analysis of current world's higher education reality, and accents that it changed from the middle of XX century to the present time strongly and irrevocably. The article also reveals that in current period global higher education reform occurs either through regional integration, or through developments and forces external to higher education. The article highlights that to develop in new conditions of current higher education development, universities must seek out international ties extending themselves internationally, and do internationalisation activities in different ways concurrently. The article discusses that internationalisation means a series of international activities such as academic mobility for students and teachers, international linkages, partnerships, and projects, international academic programs and research initiatives as well as the delivery of education to other countries through new types of arrangements and the inclusion of an international, intercultural, and global dimension into the curriculum and teaching learning process.

The article also reveals that emergence of new actors in the higher education market and cross-border activities created new dynamics of higher education and brought to life many new opportunities, but simultaneously many new challenges and risks had arisen too. Many best-known experts on higher education draw attention to this issue. Special emphasis in the article is done on the analysis of risks and challenges arising in connection with new global dynamics of higher education. It examines the most obvious issues which are in the list of risks now, that is risks for: basic researches; academic profession and academic freedom; accountability and recognition of the providers, programs, and qualifications; private higher education; funding; technology; and managerialism.

Keywords: higher education, higher education reforms; higher education dynamics; internationalization; international strategic partnership; risks; basic researches; academic freedom.